

УДК 327

doi: 10.15421/171774

Проблема лідерства Індонезії в політико-безпековому співробітництві АСЕАН

А.Г. Смержевська

Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

У статті досліджується проблема реалізації лідерства Індонезії в ході проведення багатосторонньої дипломатії в Південно-Східній Азії. Розглядаються концептуальні засади і практичні аспекти здійснення політики Джакарти в питанні посилення регіональної інтеграції в безпековій сфері в АСЕАН. Виявлено, що ключова роль Індонезії у розбудові Політико-безпекової спільноти АСЕАН полягає у забезпеченні інноваційних ідей та політичних концепцій, а також у формуванні регіонального порядку денного, у зв'язку з чим було імплементовано відповідні угоди та висунуто ряд регіональних ініціатив у сфері зовнішньої політики та оборони. Особливу увагу в статті приділено посередництву Індонезії у врегулюванні конфліктів та кризових ситуацій між державами-членами АСЕАН і її активній участі у боротьбі з тероризмом.

Автором зроблено висновок, що характер лідерства Індонезії, а саме її схильність до використання інструментів «м'якої сили», зумовлений основоположними принципами функціонування АСЕАН і може бути ефективним при відповідності загальноприйнятим інтересам, ідентичностям та цілям інших держав-членів. У цьому зв'язку перспективним напрямком для подальших досліджень є проблема вибіркового лідерства держав у рамках АСЕАН та його вплив на перебіг інтеграційних процесів у регіоні.

Ключові слова: багатостороння дипломатія Індонезії; регіональна інтеграція; визначення регіонального порядку денного; нормотворчість; врегулювання конфліктів; боротьба з тероризмом

The problem of Indonesia's leadership in ASEAN political and security cooperation

A.G. Smorzhevska

Institute of international relations of Taras Shevchenko National university of Kyiv, Kyiv, Ukraine

The study is dedicated to modern approaches and policy of the Republic of Indonesia toward the process of regional integration in Southeast Asia. Key aspects and instruments of Indonesia's increasing contribution in strengthening of the political and security cooperation between members of ASEAN have been explained by the researcher. The aim of the article is to identify the role of Indonesia in conduction of multilateral diplomacy within the framework of ASEAN political and security sphere, forms of its implementation as well as the specifics of limiting factors for such leadership. It has been argued by the author that Indonesia's commitments to ASEAN and its desire to promote or inhibit the process of regional integration vary depending on policy areas and level of compliance to its national interests. Consequently, Indonesia's main interests and priorities concerning the ASEAN integration process lie in security and defense sphere. Indonesia's key role in building of the ASEAN Political and Security Community is to provide ideas and political concepts as well as to shape the regional agenda. Therefore, the country implements the relevant agreements and puts forward a number of regional initiatives in foreign policy and defense. Moreover, assuming the fact that direct regional mechanisms of conflict resolution has not been fully implemented yet, Jakarta works on its development, acting as a mediator and a reliable regional partner. In addition, it is worth to underline that Jakarta makes substantial contribution to regional efforts in counterterrorism. The benefit of this study is that it takes into consideration the specifics of the factors that reveal the limitations for leadership in the security sphere. The core principles of ASEAN functioning determine the degree and nature of Member States' leadership in the region. The material power resources and implementation on power through coercion gave way to soft instruments of regional leadership, such as agenda-setting, mediation and innovation. Therefore, the nations' leadership should be built on shared norms and values and could be effective only in case of corresponding common interests and purposes of other Member States. As a result, there is no evidence to suppose that ASEAN can lose its importance for Indonesia as this vector is still considered as a center of security architecture in Southeast Asia and main instrument for maintaining of the regional stability by the authority of the country. Moreover, it is also a precondition for the approval of Indonesia's leadership and the implementation of its policy in other multilateral structures of cooperation by means of new diplomatic methods.

Keywords: multilateral diplomacy of Indonesia, regional integration, regional agenda-setting, norm-setting, conflict resolution

Цитування даної статті: Смержевська А.Г. Проблема лідерства Індонезії в політико-безпековому співробітництві АСЕАН / А.Г. Смержевська // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2017. – Т. 20. – № 5(145). – С. 48-54.

Citation of this article: Smorzhevska, A.G., 2017. Problema liderstva Indoneziyi v polityko-bezpekovomu spivrobitnytstvi ASEAN [The problem of Indonesia's leadership in ASEAN political and security cooperation]. Scientific and theoretical almanac «Grani» 20; 5(145), 48-54. doi: 10.15421/171774 (in Ukrainian).

Peer-reviewed; approved and placed: 11.04.2017

Проблема лидерства Индонезии в политико-безопасном сотрудничестве АСЕАН

А.Г. Сморжевская

*Институт международных отношений Киевского национального университета имени Тараса Шевченко,
Киев, Украина*

Исследуется проблема реализации лидерства Индонезии в ходе проведения многосторонней дипломатии в Юго-Восточной Азии. Рассматриваются концептуальные основы и практические аспекты осуществления политики Джакарты в вопросе усиления региональной интеграции в сфере политики и безопасности в АСЕАН. Выявлено, что ключевая роль Индонезии в построении Сообщества политики и безопасности АСЕАН заключается в обеспечении инновационных идей и политических концепций, а также в формировании региональной повестки дня, в связи с чем были имплементированы соответствующие соглашения и выдвинут ряд региональных инициатив в сфере внешней политики и обороны. Особое внимание в статье уделено посредничеству Индонезии в урегулировании конфликтов и кризисных ситуаций между государствами-членами и АСЕАН ее активному участию в борьбе с терроризмом.

Автор сделал вывод, что характер лидерства Индонезии, а именно ее склонность к использованию инструментов «мягкой силы», обусловленный основополагающими принципами функционирования АСЕАН и может быть эффективным при соответствии общепринятым интересам, идентичностям и целям других государств-членов. В связи с этим перспективным направлением для дальнейших исследований является проблема выборочного лидерства государств в рамках АСЕАН и его влияние на ход интеграционных процессов в регионе.

Ключевые слова: многосторонняя дипломатия Индонезии; региональная интеграция; определение региональной повестки дня; нормотворчество; урегулирование конфликтов; борьба против терроризма

Постановка проблеми. Неоднозначне ставлення Індонезії до процесу посилення регіональної інтеграції в рамках АСЕАН часто розглядається як таке, що не відповідає самосприйняттю країни як регіонального лідера та її заявам про те, що АСЕАН є наріжним каменем її зовнішньої політики. Особливо це стосується економічної сфери, в якій Джакарта почала блокувати чи зволікати з будь-якими заходами, спрямованими на поглиблення інтеграції в рамках АСЕАН. Це пояснюється наступними факторами: низькою економічною взаємозалежністю між Індонезією та її сусідами, пошуком країною потенційних партнерів за межами регіону та розбіжністю в інтересах країн-членів щодо ключових аспектів регіональної інтеграції, а саме: важливість економічного фактора для Тайланду, Малайзії та Сінгапуру та безпекового для Індонезії, особливо в тому, що стосується стабільності і збереження незалежності регіону від впливу зовнішніх сил. Зобов'язання Індонезії щодо АСЕАН, а також прагнення просувати або стримувати процес регіональної інтеграції відрізняється залежно від політичних сфер та міри відповідності національним інтересам держави [8].

Аналіз досліджень та публікацій з даної проблематики продемонстрував, що широко розповсюдженою в Індонезії думкою є необхідність збереження функціональності АСЕАН в умовах новітніх загроз у сфері безпеки, а тому, відповідно, слід поглиблювати даний вимір регіональної інтеграції і утверджувати лідерство держави, про що йдеться у дослідженнях Путри Б. [16], Себастьяна Л. [17] і Юдойоно С. [23]. З іншого боку, той факт, що індонезійські ініціативи в цьому напрямку часто не матеріалізуються, спричинило дебати в країні щодо перспектив реформування та подальшого розвитку АСЕАН і – у більш ширшому розумінні – щодо доцільності виділяти АСЕАН як основний вектор зовнішньополітичного курсу президента Джоко Відодо, про що зазначають у своїх працях Еммерс Р. [8], Сукма Р. [18] та Вананді Ю. [21].

Мета дослідження. У цьому зв'язку мета статті

полягає у виявленні ролі та характеру впливу Індонезії в процесі здійснення багатосторонньої дипломатії в рамках АСЕАН в політико-безпековій сфері, викремленні інструментів і форм її реалізації при врахуванні специфіки відносин держав у регіоні Південно-Східної Азії.

Виклад основного матеріалу. Криза лідерства Індонезії в АСЕАН після падіння режиму Сухарто була принаймні частково подолана з приходом до влади президента Юдойоно, коли політична стабілізація та економічне зростання дозволили країні відновити свою традиційно активну політику в регіоні. Під час Балійського саміту у 2003 р. держави-члени організації прийняли рішення перейти до поглиблення регіональної інтеграції та перетворити організацію у Спільноту АСЕАН. Саме в тому, що стосується політико-безпекових аспектів майбутньої Спільноти, Індонезія відіграла ключову роль, які, власне, доцільно розглянути детальніше.

У першу чергу заслуговує на увагу участь Індонезії у формуванні регіонального порядку денного у сфері політики та безпеки. Історично Джакарта завжди відіграла провідну роль у формуванні регіональної «асеанівської» архітектури безпеки в рамках Декларації про зону миру, свободи та нейтралітету (ZOPFAN) 1971 р. і Договору про створення у Південно-Східній Азії зони, вільної від ядерної зброї (SEANWFZ) 1995 р. [6]. Це саме можна сказати і про Політико-безпекову спільноту АСЕАН, ідея створення якої переважним чином була розроблена міністром закордонних справ Індонезії в ході головування країни в АСЕАН у 2003 р. Основний проект створення даної структури був прийнятий невдовзі після 9-го саміту АСЕАН в ході укладення Другої декларації згоди Балі, в якій знайшло відображення зобов'язання держав щодо таких компонентів, як нормотворчість, попередження і вирішення конфліктів, постконфліктне миробудівництво та формування Політико-безпекової спільноти спочатку до 2020 року, а потім до 2015 р. [3].

Також відповідно до Другої декларації згоди Балі на Індонезію було покладено завдання підготувати список заходів, необхідних для заснування цієї спільноти. Він був представлений у 2004 р. і увібрав десятки питань, включаючи створення миротворчих сил АСЕАН, регіонального контртерористичного центру та «асанізацію» військового співробітництва між державами-членами [19]. Все це мало на меті посилити регіональний інституційний потенціал у сфері конфліктного врегулювання. Також Джакарта наполягала на поступовому послабленні принципу невтручання, особливо в тих випадках, коли внутрішні проблеми безпеки однієї держави здійснюють дестабілізуючий вплив на сусідні держави. До цього даний принцип вважався непорушним, а тому деякі держави-члени АСЕАН (передусім В'єтнам та Сінгапур) не схвалювали ініціативу Індонезії і в кінцевому рахунку завадили її реалізації. Те ж саме слід сказати і про спроби Індонезії створити механізм по захисту прав людини на регіональному рівні та регіональний зобов'язуючий договір про ненапад [9].

Виходячи з цілей Другої декларації згоди Балі, В'єнтьянська програма дій 2004 року сприяла подальшій поступовій інституціоналізації заходів зі зміцнення довіри та багатостороннього співробітництва у безпековій сфері [1]. Зустріч міністрів оборони АСЕАН (ADMM), започаткована у 2006 р., та ADMM+ з 2010 року стали основними майданчиками для просування дипломатії у сфері оборони та безпекового співробітництва АСЕАН, а також разом з партнерами організації з діалогу на зразок КНР та США. Механізм ADMM сприяє регіональному миру та стабільності через діалог та співпрацю щодо безпекових та оборонних питань за допомогою міжвійськової взаємодії. Польові навчання під егідою ADMM забезпечують військових АСЕАН майданчиками для співробітництва з колегами з країн-партнерів для подолання спільних загроз у регіоні, які включають гуманітарну допомогу та ліквідацію наслідків стихійних лих, тероризм і морську безпеку [4].

Зустріч міністрів оборони АСЕАН (ADMM) є на даний момент головним механізмом для багатостороннього співробітництва в галузі безпеки в рамках АСЕАН, метою якого є відновити центральну роль організації у підтриманні регіонального порядку. Джакарта вважає ці та інші багатосторонні форми належними інструментами для вирішення деяких найбільш довготривалих проблем регіону. Що стосується гарантування морської безпеки, то ADMM також дає можливість підняти питання щодо претензій Китаю в Південно-Китайському морі. У 2012 р. в рамках Діалогу Шангри-Ла міністр оборони Індонезії Пурномо Юсджанторо заявив про підтримку його країною морського права при вирішенні морських суперечок, наголошуючи на важливості Конвенції ООН з морського права (UNCLOS) 1982 року [9]. Це свідчить про сприйняття Індонезією себе як відповідального гравця в міжнародній системі та взірця в регіоні. Окрім того, той факт, що регіональні механізми прямого вирішення конфлікту досі не реалізовані в повній мірі, зумовлює активність Джакарти в питанні

їх розвитку, виконуючи роль посередника та надійного регіонального партнера.

Окрім того, Індонезія активно очолює процес розробки норм і створення інститутів АСЕАН. Оскільки характер зовнішньої політики і керівництва Індонезії в АСЕАН дещо змістився після консолідації в країні демократії, то для Джакарти є характерним збереження традиційних поглядів поряд з поширенням нових нетрадиційних проблем безпеки в зовсім іншому світлі, ніж це було раніше, що сприяло переоцінці Індонезією корисності існуючих регіональних норм та інститутів. У зв'язку з цим Міністерство закордонних справ країни підготувало документ з викладом політики «На шляху до спільноти безпеки АСЕАН». Відповідно до нього АСЕАН повинна взяти на себе зобов'язання зі створення регіонального порядку, при якому його члени поділяють очікування мирних змін і правила застосування сили як засіб вирішення проблем [23]. Друга декларація згоди Балі стала відображенням індонезійського бачення «всеосяжної безпеки», яка охоплює як традиційну, так і нетрадиційну безпеку в контексті «Шляху АСЕАН». Зафіксоване у даній декларації право держав-членів АСЕАН вирішувати питання свого внутрішнього розвитку без втручання ззовні можна вважати перешкодою формуванню безпекового регіоналізму АСЕАН, а превалювання принципу урядування в тому темпі, який буде зручний для всіх членів, зумовили опір реалізації пропозицій Джакарти [3].

Хоча друга Декларація згоди викликала значний міжнародний інтерес, в повній мірі індонезійське бачення змін було втілене в «Проекті плану дій для спільноти безпеки». Цей документ містив 75 конкретних кроків з реалізації Спільноти безпеки, включаючи регіональну комісію з прав людини і регіональні миротворчі сили в рамках резервних угод. Друга Декларація згоди і В'єнтьянський план дій свідчать про істотні нормативні зміни, в тому числі зобов'язання щодо «прав людини» і «демократичного середовища». Ключовим результатом переговорів в рамках АСЕАН стало прийняття Статуту організації в 2007 р. [22]. У той час, як пропозиція Індонезії зі створення комісії з прав людини спочатку була відхилена, в липні 2007 року АСЕАН оголосила про те, що її члени погодилися створити «орган з прав людини» і що його конкретна структура і цілі будуть згадані в Статуті. Індонезія наполягла на тому, щоб коло повноважень Міжурядової комісії АСЕАН з прав людини було погоджене в жовтні 2009 року. Під її керівництвом АСЕАН встановила офіційний перелік програм Комісії в період з 2012 по 2015 рік для сприяння досягненню цілей Статуту АСЕАН. Комісія провела кілька діалогів з Комісією АСЕАН щодо заохочення і захисту прав жінок і дітей з метою просування прав людини в регіоні, однак цей орган не має права розслідувати будь-які порушення прав людини [17].

Індонезія також була готова проявити свою лідерську роль в питаннях, що стосуються прав людини та її безпеки. Зокрема, президент Юдойоно закликав президента М'янми Тейн Сейна вирішити складний конфлікт між етнічними групами Ракхайн і Рохінг'я, які призвели до потоку біженців у сусідні країни

АСЕАН. Хоча ця проблема триває, інші приклади свідчать про те, що індонезійській дипломатії вдавалося бути успішною в критичні моменти. Крім того, консолідація Індонезією сильніших інститутів управління дало їм змогу бути краще пристосованими для здійснення керівної ролі. Успіх Індонезії в питанні демократизації також є прикладом для інших країн, таких як М'янма. Індонезія намагалася сприяти політичним реформам в цій країні і приймала в себе команду радників президента, одночасно з цим посилюючи військових реформаторів для обміну досвідом переходу до демократії [15].

Роль Індонезії як архітектора ідей полягає у створенні АСЕАН в динамічну організацію, яка в змозі краще пристосуватися або, принаймні, пом'якшити багато внутрішньорегіональних і позарегіональних проблем. Проте, амбітний характер керівництва Індонезії протягом останнього десятиліття призвів до деяких суперечностей всередині АСЕАН. Незважаючи на це, Індонезія залишалася дуже активним членом організації, успішно просуваючи ідею прийняття «Декларації прав людини», а також створивши Інститут миру і примирення АСЕАН на XXI саміті організації в Пномпені у 2012 р. У 2013 р. Індонезія запустила декілька ініціатив, зокрема, «Бачення Спільноти АСЕАН після 2015 року», в якому пропонує подальші дії щодо консолідації спільноти АСЕАН: потужніше регіональне лідерство, прогрес у вирішенні глобальних проблем, сприяння регіональному процвітанню. Що стосується ситуації в Південно-Китайському морі, Індонезія запропонувала формулу 3+1 щодо цілей регіонального Кодексу поведінки, яка включає: 1) заохочення довіри; 2) запобігання інцидентам; 3) управління інцидентами, які вже мають місце. Також необхідним є створення сприятливих умов для укладання Кодексу поведінки в Південно-Китайському морі [13].

Прагнення Індонезії діяти в ролі інтелектуального лідера у врегулюванні конфліктів в регіоні засноване на широко розповсюдженому переконанні індонезійських лідерів, що підтримання регіональної стабільності та безпеки і мирне вирішення суперечок має бути центральним пунктом зовнішньої політики Індонезії, оскільки це є передумовою національного розвитку та процвітання [11]. Результатом цього є виражена схильність Джакарти до створення регіональної архітектури безпеки під егідою АСЕАН, яка, наскільки це можливо, залишатиметься вільною від впливу зовнішніх сил через двосторонні військові альянси країн регіону з ними. Під час президентства Юдойоно такий підхід до безпеки був тісно пов'язаним з концепцією «динамічної рівноваги» в Південно-Східній Азії, що, однак, йшло у розріз з баченням таких країн, як Тайланд, Сінгапур та Філіппіни, безпекова політика яких була орієнтована на військовий союз зі Сполученими Штатами, а не на формування відповідної бази в рамках АСЕАН. Остання ж, на думку керівництва Індонезії, повинна сформувати основу регіональної системи безпеки та очолити інші регіональні форуми, такі як АРФ та Східноазійські саміти [14].

Основоположні принципи АСЕАН, про які згаду-

валось вище, або так званий «Шлях АСЕАН», суттєво знизили здатність організації відігравати ключову роль у вирішенні конфліктів. Джакарті не вдалося перетворити АСЕАН у більш інтегровану та ефективну безпекову спільноту, прикладом чого є опір ідеї створити миротворчі сили. Інститут миру і примирення АСЕАН, мета якого полягає у просуванні мирних підходів до врегулювання внутрішньо- та міждержавних конфліктів, всупереч побажанням Індонезії не володіє повноваженнями незалежного моніторингу щодо держав-членів та функціонує переважним чином завдяки добровільним внескам, що свідчить про межі лідерства Індонезії в питанні інституціоналізації Політико-безпекової спільноти АСЕАН. Тому Джакарта в односторонньому порядку вживала ряд заходів у сфері запобігання конфліктам та їх врегулювання.

З моменту заснування АСЕАН у 1967 р. Індонезія володіла необхідною силою і впливом, аби відігравати важливу роль практично у всіх конфліктах, які можуть поставити під загрозу стабільність в регіоні Південно-Східної Азії. В період 1998-2004 рр. зі зміцненням нового демократичного уряду країна все частіше бере участь у врегулюванні кризових ситуацій, пов'язаних з безпекою людини. Наприклад, коли військова хунта М'янми продовжувала блокувати в'їзд іноземних організацій з надання допомоги у зв'язку з циклоном Нургіс у 2008 р., міністр закордонних справ Індонезії висловив бажання врегулювати дану ситуацію [5]. В ході зустрічі АСЕАН на рівні міністрів він дав зрозуміти своєму колезі з М'янми, що членство в АСЕАН для його країни є важливішим, аніж членство М'янми для АСЕАН з точки зору її внутрішньої узгодженості та міжнародного іміджу. Підкресливши негативні моменти для М'янми, міністри закордонних справ АСЕАН пояснили, що дана криза дає країні останню можливість доручити організації відіграти роль у налагодженні відносин військового режиму з міжнародною спільнотою. Зрештою, індонезійський тиск в поєднанні з дипломатією Генерального секретаря АСЕАН Суріна Пітсувана переконали хунту дозволити міжнародним організаціям надати допомогу населенню країни [16].

Індонезія також взяла на себе ініціативу у відповідь на збройний конфлікт між Таїландом і Камбоджею щодо Преахвіхеа. Після початкової ескалації бойових дій на початку 2011 р. міністр закордонних справ Індонезії М. Наталегава провів переговори з лідерами обох країн і взяв участь в засіданні Ради Безпеки ООН. Потім на скликаній Індонезією неофіційній зустрічі міністрів закордонних справ АСЕАН в Джакарті 22 лютого 2011 р. обидві сторони погодилися прийняти індонезійських військових і цивільних спостерігачів уздовж кордону для моніторингу виконання угоди про припинення вогню. Однак після тривалих переговорів Таїланд відмовився погодитися з остаточними умовами здійснення моніторингу на його території. Хоча ні Індонезія, ні АСЕАН не були спроможні вирішити суперечку за відсутності арбітражу Міжнародного Суду, колективний тиск Індонезії, АСЕАН та міжнародної спільноти з лютого 2011 р. збільшував витрати подальшо-

го конфлікту для його учасників [20].

Можливо, найзначнішим викликом для АСЕАН став конфлікт в Південно-Китайському морі. У той час, як Індонезія офіційно не була стороною суперечки, вона відіграла активну посередницьку роль. Наприклад, на міністерській зустрічі АСЕАН у липні 2012 р. швидко зросла напруженість, коли міністр закордонних справ Хор Намхонг, що був на той час головою організації, відмовився випустити спільне комюніке від імені держав-членів. У той час, як головна суперечка стосувалась наполягань Філіппін та В'єтнаму взяти до уваги недавні випадки китайської активності в Південно-Китайському морі, виявилось, що Хор Намхонг одночасно з цим проводив консультації з Пекіном, що викликало обурення в деяких країнах. Міністр закордонних справ Індонезії Марті Наталегава прокоментував пресі: «Я думаю, що це абсолютно безвідповідально, що ми не можемо прийняти спільну заяву з приводу Південно-Китайського моря» [10]. Наталегава намагався знайти вихід з глухого кута за допомогою «човникової дипломатії», подорожуючи Камбоджею, В'єтнамом та Філіппінами та проводячи зустрічі з лідерами трьох країн. На основі обговорень в ході засідань Наталегава склав план з шести пунктів, який був опублікований в кінці серпня 2012 р. Кожен член АСЕАН висловив своє схвалення шести принципів «Загальної позиції АСЕАН щодо Південно-Китайського моря», зокрема дотримання зобов'язання щодо Декларації поведінки та якнайшвидшого прийняття кодексу поведінки. Хоча цей результат далекий від вирішення суперечки, Індонезія відіграла вирішальну роль у зниженні напруженості між країнами регіону [2].

Бажання Індонезії брати активну посередницьку участь у вирішенні суперечок і криз є позитивним, тому що АСЕАН не може розраховувати, щоб це робили такі слабкі її члени, як Камбоджа, Лаос, М'янма або Бруней. У цьому зв'язку д-р Яян Муляна, старший високопосадовець з адміністрації президента Індонезії стверджує, що Індонезія перебрала на себе дуже важливу функцію будівельника консенсусу в рамках АСЕАН і, що важливо, її колеги по АСЕАН визнали це. Проте, постійна потреба в ad hoc дипломатії Індонезії, свідчить про те, що в АСЕАН до цих пір не розроблено ефективні механізми врегулювання кризових ситуацій. Крім того, перспективи створення таких механізмів у майбутньому залишаються на низькому рівні через відсутність довіри в Секретаріаті АСЕАН та серед держав-членів для вирішення таких суперечок належним чином [17].

Також варто розглянути роль Джакарти у реалізації заходів у сфері боротьби з тероризмом. Незважаючи на початкові зволікання, зумовлені значною мірою внутрішніми обмеженнями і тиском, Індонезія разом з Малайзією і Філіппінами приступила до формулювання регіонального порядку денного щодо даної проблематики [9]. Підписана країнами у 2002 р. Угода про боротьбу з тероризмом була вироблена на основі пропозиції Джакарти. Це ж саме можна сказати і про проект конвенції АСЕАН про боротьбу з тероризмом, що багато в чому співзвучна попередньо прийнятим конвенціям в рамках ООН,

однак відрізняється від них завдяки 11 статті, в якій містяться рекомендації щодо реабілітації та реінтеграції колишніх терористів при залученні релігійних та громадських організацій. Дана стаття в першу чергу відображає політичні вподобання та досвід Індонезії в питанні дерадикалізації, а також її успіх при впровадженні в регіоні Південно-Східної Азії свого підходу на основі м'якої сили та відгородження таким чином себе і АСЕАН від військових методів боротьби з тероризмом, ініційованих США. З точки зору Індонезії, транснаціональні загрози безпеці на зразок тероризму особливо підкреслюють необхідність тіснішої співпраці країн для підтримання стабільності в регіоні, в першу чергу, в рамках Конвенції АСЕАН про боротьбу з тероризмом [7].

У зв'язку з цим Індонезія прийняла на національному рівні низку законодавчих актів, які перекликаються з елементами регіонального підходу АСЕАН до контртерористичної боротьби. Наприклад, у 2010 р. в Індонезії було створено Національне агентство по боротьбі з тероризмом, покликане спеціалізуватися на попереджувальних заходах та дерадикалізації. Крім того, країна ратифікувала Конвенцію АСЕАН про боротьбу з тероризмом, Договір АСЕАН про взаємну правову допомогу, а також прощтовхувала ідею регіонального договору про екстрадицію, хоча це не увінчалось успіхом через непохитну позицію деяких країн на зразок Сінгапуру [5]. На оперативному рівні Джакарта приймала велику кількість регіональних конференцій, семінарів та тренінгів з питань, пов'язаних з контртерористичною боротьбою. В місті розташований Джакартський центр зі співпраці в правоохоронній сфері, який був заснований за потужної підтримки міжнародних донорів та пропонує передові тренінгові курси для співробітників поліції з Азійсько-Тихоокеанського регіону з широкого кола питань: від боротьби з відмиванням грошей до заходів з дерадикалізації, судово-медичної експертизи та новітніх методів розслідування. Індонезія активно долучена до роботи міжнародних форумів, таких як АРФ та Глобальний контртерористичний форум, в останньому з яких країна разом з Австралією очолює робочу групу Південно-Східної Азії [12].

Можна стверджувати, що, починаючи з 2002 року, Індонезія перебрала на себе керівну роль з реалізації контртерористичної політики в регіоні, що є показником нового витка активності в АСЕАН після періоду внутрішньої нестабільності через перехід до демократії та невідповідності між її високим потенціалом та низькою ефективністю політики на регіональному рівні. В той же час роль Індонезії в даній сфері демонструє обмеження для лідерства країни в АСЕАН через небажання групи країн регіону поступово зробити принцип невтручання більш гнучким.

Висновки. Враховуючи все вище зазначене, можна зробити висновок, що «Шлях АСЕАН» здійснює визначальний вплив на ступінь та характер лідерства, яке держави-члени можуть здійснювати в регіоні. Матеріальні силові ресурси (військові чи економічні) та реалізацію влади шляхом примусу поступились місцем м'яким інструментам забезпечення

регіонального лідерства. Відтак, лідерство Індонезії може бути дійсно ефективним за умови, що її поведінка відповідає загальноприйнятим інтересам, ідентичностям та цілям інших держав-членів. Нами було виявлено, що пріоритети Індонезії щодо АСЕАН в цілому та регіональної інтеграції зокрема лежать у сфері безпеки та оборони. Ключова роль Джакарти у розбудові Політико-безпекової спільноти АСЕАН полягає у висуванні інноваційних ідей та політичних концепцій, формуванні регіонального порядку денного та сприяння створенню регіональної архітектури безпеки. Про це свідчить те, що країна імплементувала відповідні угоди та висунула ряд ініціатив у сфері зовнішньої політики та оборони, зокрема

в ході врегулювання конфліктів у Південно-Східній Азії та при здійсненні контртерористичної боротьби. Якщо говорити про перспективи політики Індонезії щодо інтеграції в рамках АСЕАН за президенства Джоко Відодо, то, на наш погляд, вона мало чим відрізнятиметься від політики його попередників і тим більш нема підстав говорити, що цей вектор втратить свою важливість для Індонезії. Це зумовлено тим, що АСЕАН досі розглядається керівництвом країни як центр архітектури безпеки в Південно-Східній Азії і основний інструмент для підтримання регіональної стабільності, а також як передумова для здійснення політики Джакарти в інших багатосторонніх структурах співробітництва.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. ASEAN. Vientiane Action Programme [Електронний ресурс]. – November 29, 2004. – Режим доступу: <http://www.asean.org/storage/images/archive/VAP-10th%20ASEAN%20Summit.pdf>
2. ASEAN. ASEAN's Six-Point Principles on the South China Sea [Електронний ресурс] // Statement of the ASEAN Foreign Ministers. – July 20, 2012. – Режим доступу: <http://www.cfr.org/asia-and-pacific/aseans-six-point-principles-south-china-sea/p28915>
3. ASEAN. Declaration of ASEAN Concord II (Bali Concord II) [Електронний ресурс]. – May 11, 2012. – Режим доступу: http://asean.org/?static_post=declaration-of-asean-concord-ii-bali-concord-ii
4. ASEAN. ASEAN Defence Ministers reflect on way forward in 2013 [Електронний ресурс] // ASEAN Secretariat News. – November 22, 2012. – Режим доступу: <http://asean.org/asean-defence-ministers-reflect-on-way-forward-for-2013/>
5. Caballero-Anthony M. Non-Traditional Security Challenges, Regional Governance and the ASEAN Political-Security Community // Asia Security Initiative Policy Series: Working Paper, 7. – 2010.
6. Dibb P. Indonesia: The Key to South-East Asia's Security // International Affairs (Royal Institute of International Affairs). – 2001. – 77(4). – P. 829-842.
7. Emmers R. Comprehensive Security and Resilience in Southeast Asia: ASEAN's Approach to Terrorism // The Pacific Review. – 2009. – 22(2). – P. 159-77.
8. Emmers R. Indonesia's Role in ASEAN: A Case of Incomplete and Sectorial Leadership // The Pacific Review. – 2014. – 27(4). – P. 543-65.
9. Heiduk F. Indonesia in ASEAN. Regional Leadership between Ambition and Ambiguity // SWP Research Paper, RP 6. – Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik, 2016.
10. Laksmana E. Regional Order by Other Means? Examining the Rise of Defense Diplomacy in Southeast Asia // Asian Security. – 2012. – 8(3). – P. 251-270.
11. Marsudi R. Discourse: RI Now Has Firm Foreign Policy Standpoint, Says Retno [Електронний ресурс] // The Jakarta Post. – November 17, 2014. – Режим доступу: <http://www.thejakartapost.com/news/2014/11/17/discourse-ri-now-has-firm-foreign-policy-standpoint-says-retno.html>.
12. Moad I. ASEAN Counter-Terrorism Cooperation // Asian Defence Journal. – 2013. – P. 6-8.
13. Moniaga R. Indonesia's Past, Present and Future Power, Image and Foreign Policy // Paper prepared for the ISA Global South Caucus Conference. – 2015.
14. Natalegawa M. M. Annual Press Statement of the Foreign Minister of the Republic of Indonesia [Електронний ресурс]. – January 7, 2011. – Режим доступу: <http://indonesia.gr/speech-of-the-minister-of-foreign-affairsannual-press-statement-of-the-foreign-minister-of-the-republic-of-indonesia-dr-r-m-marty-m-natalegawa/>.
15. Poole A. The Foreign Policy Nexus: National Interests, Political Values and Identity // Indonesia's Ascent. Power, Leadership, and the Regional Order / Eds. Roberts C., Habir A. and Sebastian L. // Critical Studies of the Asia Pacific Series. – L.: Palgrave Macmillan, 2015. – P. 155-176.
16. Putra B. A. Indonesia's Leadership Role in ASEAN: History and Future Prospects // International E-Journal of Advances in Social Sciences. – 2015. – 1(2). – P. 188-197.
17. Sebastian L. Indonesia's Dynamic Equilibrium and ASEAN Centrality // RSIS Indonesia Programme. – 2013.
18. Sukma R. Indonesia Needs a Post-ASEAN Foreign Policy [Електронний ресурс] // The Jakarta Post. – 30 June, 2009. – Режим доступу: <http://www.thejakartapost.com/news/2009/06/30/indonesia-needs-a-postasean-foreign-policy.html>
19. Sukma R. Do New Democracies Support Democracy? Indonesia Finds a New Voice // Journal of Democracy. – 2011. – 22(4). – P. 110-23.
20. Vatikiotis M. Indonesia Ends Its Turn at the Helm with a Stronger and More Secure ASEAN [Електронний ресурс] // The Jakarta Globe. – November 18, 2011. – Режим доступу: <http://thejakartaglobe.beritasatu.com/archive/indonesia-ends-its-turn-at-the-helm-with-a-stronger-and-more-secure-asean/>.
21. Wanandi J. Indonesia's Foreign Policy and the Meaning of ASEAN // PacNet, 27. – Honolulu: Pacific Forum CSIS. – May 2015, 2008.
22. Widyarningsih, E. & Roberts, C. (2014). Indonesia in ASEAN: Mediation, leadership, and extra-mural diplomacy. National Security College Issue Brief. Australian National University, 13, 105-116.
23. Yudhoyono, S. B. (2009). Indonesia: Regional Role, Global Reach. Speech at the London School of Economics and Political Science.

REFERENCES:

1. ASEAN. (2004, November 29). Vientiane Action Programme. Retrieved from <http://www.asean.org/storage/images/archive/VAP-10th%20ASEAN%20Summit.pdf>
2. ASEAN. (2012, July 20). ASEAN's Six-Point Principles on the South China Sea. Statement of the ASEAN Foreign Ministers. Retrieved from <http://www.cfr.org/asia-and-pacific/aseans-six-point-principles-south-china-sea/p28915>
3. ASEAN. (2012, May 11). Declaration of ASEAN Concord II (Bali Concord II). Retrieved from http://asean.org/?static_post=declaration-of-asean-concord-ii-bali-concord-ii
4. ASEAN. (2012, November 22). ASEAN Defence Ministers reflect on way forward in 2013. ASEAN Secretariat News. Retrieved from <http://asean.org/asean-defence-ministers-reflect-on-way-forward-for-2013/>
5. Caballero-Anthony, M. (2010). Non-Traditional Security Challenges, Regional Governance and the ASEAN Political-Security Community. Asia Security Initiative Policy Series: Working Paper, 7.
6. Dibb, P. (2001). Indonesia: The Key to South-East Asia's Security. International Affairs (Royal Institute of International Affairs), 77(4), 829-842.
7. Emmers, R. (2009). Comprehensive Security and Resilience in Southeast Asia: ASEAN's Approach to Terrorism. The Pacific Review, 22(2), 159-77.
8. Emmers, R. (2014). Indonesia's Role in ASEAN: A Case of Incomplete and Sectorial Leadership. The Pacific Review, 27(4), 543-65.
9. Heiduk, F. (2016). Indonesia in ASEAN. Regional Leadership between Ambition and Ambiguity. SWP Research Paper, RP 6. Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik.
10. Laksmana, E. (2012). Regional Order by Other Means? Examining the Rise of Defense Diplomacy in Southeast Asia. Asian Security, 8(3), 251-270.
11. Marsudi, R. (2014, November 17). Discourse: RI Now Has Firm Foreign Policy Standpoint, Says Retno. The Jakarta Post. Retrieved from <http://www.thejakartapost.com/news/2014/11/17/discourse-ri-now-has-firm-foreign-policy-standpoint-says-retno.html>
12. Moad, I. (2013). ASEAN Counter-Terrorism Cooperation. Asian Defence Journal, 6-8.
13. Moniaga, R. (2015). Indonesia's Past, Present and Future Power, Image and Foreign Policy. Paper prepared for the ISA Global South Caucus Conference.
14. Natalegawa, M. M. (2011, January 7). Annual Press Statement of the Foreign Minister of the Republic of Indonesia. Retrieved from <http://indonesia.gr/speech-of-the-minister-of-foreign-affairsannual-press-statement-of-the-foreign-minister-of-the-republic-of-indonesia-dr-r-m-marty-m-natalegawa/>
15. Poole, A. (2015). The Foreign Policy Nexus: National Interests, Political Values and Identity. In C. Roberts, A. Habir & L. Sebastian (Eds.), Indonesia's Ascent. Power, Leadership, and the Regional Order. Critical Studies of the Asia Pacific Series (pp. 155-176). L.: Palgrave Macmillan.
16. Putra, B. A. (2015). Indonesia's Leadership Role in ASEAN: History and Future Prospects. International E-Journal of Advances in Social Sciences, 1(2), 188-197.
17. Sebastian, L. (2013). Indonesia's Dynamic Equilibrium and ASEAN Centrality. RSIS Indonesia Programme.
18. Sukma, R. (2009, 30 June). Indonesia Needs a Post-ASEAN Foreign Policy. The Jakarta Post. Retrieved from <http://www.thejakartapost.com/news/2009/06/30/indonesia-needs-a-postasean-foreign-policy.html>
19. Sukma, R. (2011). Do New Democracies Support Democracy? Indonesia Finds a New Voice. Journal of Democracy, 22(4), 110-23.
20. Vatikiotis, M. (2011, November 18). Indonesia Ends Its Turn at the Helm with a Stronger and More Secure ASEAN. The Jakarta Globe. Retrieved from <http://thejakarta.globe.beritasatu.com/archive/indonesia-ends-its-turn-at-the-helm-with-a-stronger-and-more-secure-asean/>
21. Wanandi, J. (2008, May 15). Indonesia's Foreign Policy and the Meaning of ASEAN. PacNet, 27. Honolulu: Pacific Forum CSIS.
22. Widyaningsih, E. & Roberts, C. (2014). Indonesia in ASEAN: Mediation, leadership, and extra-mural diplomacy. National Security College Issue Brief. Australian National University, 13, 105-116.
23. Yudhoyono, S. B. (2009). Indonesia: Regional Role, Global Reach. Speech at the London School of Economics and Political Science.

Сморжевська Анна Геннадіївна – аспірант

Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Адреса: 04119, м. Київ, вул. Мельникова, 36/1

E-mail: anna.smorzhevska@gmail.com

Smorzhevska Anna G. – postgraduate

Institute of international relations of Taras Shevchenko National university of Kyiv

Address: 36/1, Melnykova Str., Kyiv, 04119, Ukraine

E-mail: anna.smorzhevska@gmail.com